

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย: การสังเคราะห์วรรณกรรมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19¹

ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์²

ภาวิณี แสนชนม์³

ชนิกษา บุญวัฒน์ โนภาส⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์สภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย และแนวโน้มการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยใช้วิธีวิจัยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประชากรในการวิจัยคือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ได้วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจำนวน 14 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการสังเคราะห์พบว่าสภาพทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในระดับดี แต่นักศึกษามีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาหรือการจัดการศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัย ปัญหาในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา พบว่า มีปัญหาด้านนโยบายของรัฐ ด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านบุคลากร และด้านนักศึกษา แนวโน้มการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา พบว่า มีแนวโน้มเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของรัฐ การจัดการการเรียนรู้ และคุณลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ, การรู้เท่าทันสื่อ, การรู้สารสนเทศ, นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

¹ บทความนี้ปรับปรุงจากงานวิจัยเรื่อง Media and information literacy skills among Thai university students ซึ่งผ่านการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่อง “Asian Literacy Conference 2024 and 52nd RAP National Conference” จัดโดยสมาคมการอ่านแห่งประเทศไทยฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 19-20 เมษายน 2567 ณ ประเทศฟิลิปปินส์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แผนกวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ รองศาสตราจารย์ สาขาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

⁴ สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย

Media and Information Literacy Among Higher Education Students in Thailand: A Post Covid-19 Pandemic Literature Synthesis¹

Duangkaew Ngermpoolsap²

Pawinee Sanchon³

Dhanikcha Boonwattanopas⁴

Abstract

This research aims to synthesize the current state of media and information literacy among higher education students in Thailand. It explores the challenges in developing these crucial skills and examines emerging trends in media and information literacy development. This study employs documentary research to examine media and information literacy among higher education students in Thailand. Using purposive sampling, we selected 14 relevant literatures. The research instrument was a recording form, and data were analysed through content analysis.

The results indicate that the overall media and information literacy skills of higher education students in Thailand are at a good level. However, these skills vary depending on the students' field of study and the educational practices of each university. Challenges in developing students' media and information literacy skills were identified in several areas: government policy, information sources, information technology, personnel, and the students themselves. Emerging trends in enhancing these skills include shifts in the government policy, improvements in learning management, and the evolving personal characteristics of students.

Keyword: Media and information literacy, Media literacy, Information literacy, Higher education students, University student

---

¹ This article prepared and adapted from Media and information literacy skills among Thai university students which presented in Asian Literacy Conference 2024 and 52nd RAP National Conference hosted by the Reading Association of the Philippines on 19 – 20 April 2024 in the Philippines.

² Assistant Professor, Information Science, Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

³ Associate Professor, Information Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴ Thailand Literacy Association

บทนำ

การเปิดรับสื่อและการสร้างสื่อในปัจจุบันทำได้ง่ายขึ้นเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่งผลให้สื่อและสารสนเทศเพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยสื่อและสารสนเทศที่เผยแพร่นี้มีทั้งสื่อที่มีคุณภาพและไม่มีคุณภาพ ผู้รับสื่อและสารสนเทศจึงต้องอาศัยทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเพื่อให้สามารถใช้และสร้างสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทันองค์การยูเนสโกได้นำเสนอแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในปี 2550 ว่าเป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) และการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ครอบคลุมการรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) และการรู้ทางเทคโนโลยี (Technological Literacy) การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ทศนคติ สมรรถนะ และการปฏิบัติในการเข้าถึง วิเคราะห์ การประเมินอย่างมีวิจารณญาณ การตีความ การใช้ การสร้าง และการเผยแพร่สารสนเทศและสื่อ ด้วยการใช้วิธีการและเครื่องมือในการสร้างสรรค์บนพื้นฐานทางกฎหมายและจริยธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะในศตวรรษที่ 21 (UNESCO IITE, n.d.) ในการประเมินหรือวัดระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ควรมีการกำหนดกรอบการประเมินที่ชัดเจน องค์การสหประชาชาติ UNESCO. Communication and Information Sector (2013) ได้กำหนดตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศประกอบด้วยตัวชี้วัดหลัก 3 ตัวชี้วัดและตัวชี้วัดย่อย 12 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวชี้วัดการเข้าถึงประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การนิยาม การค้นหา ข้อมูล การเข้าถึงสื่อ และการค้นคืน ตัวชี้วัดการประเมินประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การเข้าใจ การประเมินผล การประเมินคุณค่า และการจัดระบบ ตัวชี้วัดการสร้างประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การสร้างสรรค์ การสื่อสาร การมีส่วนร่วม และการเฝ้าสังเกต

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นทักษะที่สำคัญต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ได้แก่ นักศึกษามีความรู้และทักษะที่เพียงพอและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล หลีกเลี่ยงการกระทำสิ่งที่ไม่ดีกฎกติกาของสังคม และไม่ทำผิดกฎหมาย เช่น การคัดลอกผลงาน การทุจริตทางวิชาการ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การละเมิดสิทธิเสรีภาพ การโฆษณาสรรพคุณของสินค้าเกินจริง เป็นต้น มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสม เช่น การรู้ดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เทคโนโลยี (Technology Literacy) การรู้สารสนเทศ การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น (Visual Literacy) การรู้การสื่อสาร (Communication Literacy) และการรู้สังคม (Social Literacy) เป็นต้น (Announcement of the Higher Education Standards Committee regarding details of learning outcomes according to the Higher Education Qualification Standards 2022, 2022) การให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา และมีความพร้อมในการประกอบอาชีพต่อไป

หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มาตรการการจัดการเรียนการสอนทุกระดับชั้น รวมถึงระดับอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นการให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาแม้ในภาวะวิกฤต สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อรองรับการเรียนการสอนแบบผสมผสาน คือการเรียนการสอนแบบออนไลน์ร่วมกับสื่ออื่น ๆ และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับเปลี่ยนมาตรการ โดยให้ความสำคัญกับการยกระดับทักษะและความรู้พื้นฐานด้านดิจิทัล (Basic Digital Literacy) ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนทางไกลให้แก่ผู้เรียน เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และซิมการ์ดสำหรับเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (Office of the National Digital Economy and Society Commission and National Statistical Office, 2023)

จากความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการดำเนินชีวิตและการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความจำเป็นในการปรับตัวทั้งนักศึกษาและผู้สอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ด้วยการสังเคราะห์วรรณกรรมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เพื่อให้ทราบสภาพทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ และแนวโน้มการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการวางแผนการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์สภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อสังเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
3. เพื่อสังเคราะห์แนวโน้มการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประชากรในการวิจัยคือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจากฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index: TCI) และ กูเกิล สกอลาร์ (Google Scholar) ที่เผยแพร่ช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือระหว่างปี พ.ศ. 2562-2566 และใช้คำค้นภาษาไทยคือ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ การรู้สารสนเทศ และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา คำค้นภาษาอังกฤษ ได้แก่ Media and information literacy Media literacy Information literacy และ University students ได้วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องข้องจำนวน 14 เรื่อง (ตารางที่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบบันทึก คุณลักษณะเอกสาร 3 ด้าน ได้แก่ สภาพทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ปัญหาเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ และแนวโน้มการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตารางที่ 1 วรรณกรรมที่ใช้ในการสังเคราะห์

ลำดับที่	ผู้แต่ง	ปีที่เผยแพร่	ชื่อเรื่อง	ขอบเขตการศึกษา
1.	Bhornchareon, Prapinpongsakorn & Techataweewan	2562 (2019)	Documentary Analysis for Identifying the Factors Influencing Information Literacy among Thai Undergraduate Students	IL
2.	Khamsombat	2562 (2019)	การรู้สารสนเทศและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	IL
3.	Namsomboon	2562 (2019)	การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัลของนักศึกษาครู	MIDL
4.	Tongrak	2562 (2019)	ทักษะในการรู้เท่าทันสื่อ แนวทางการรู้เท่าทันและวิเคราะห์สื่อ และสุขภาพจิตของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ML
5.	Useangthong, Techataweewan & Prapinpongsakorn	2562 (2019)	การประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	IL

วารสารการอ่าน สมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย

ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ลำดับ ที่	ผู้แต่ง	ปีที่ เผยแพร่	ชื่อเรื่อง	ขอบเขต การศึกษา
6.	Yodsin	2562 (2019)	การพัฒนารูปแบบการเรียนแบบ ผสมผสานตามแนวคิดการเรียนแบบ ร่วมมือ โดยใช้ทรัพยากรเป็นฐานเพื่อ พัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา สาขาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม	ML
7.	Chaitep & Chanvichai	2563 (2020)	การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ	ML
8.	Hussakhun & Sirichote	2563 (2020)	การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	IL
9.	Kularb	2563 (2020)	Thailand. In Media and information literacy in Asia.	MIL
10.	Network project to promote learning management for regular teachers and student teachers in Udon Thani Province to develop competency in media, information and digital literacy to build student citizenship	2563 (2020)	คู่มือการพัฒนาสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลเพื่อสร้างความเป็น พลเมืองของผู้เรียน	MIDL
11.	Janwitchano	2564 (2021)	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขต กรุงเทพมหานคร	ML

ลำดับ ที่	ผู้แต่ง	ปีที่ เผยแพร่	ชื่อเรื่อง	ขอบเขต การศึกษา
12.	Noinart et al	2566 (2023)	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับ ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	ML
13.	The Office of the National Digital Economy and Society Commission and National Statistical Office	2566 (2023)	สรุปการสำรวจสถานภาพการรู้เท่าทัน สื่อสารสนเทศและการเข้าใจดิจิทัลของ ประเทศไทย พ.ศ.2566	MIDL
14.	Tukphima	2023 (2566)	Learning Management Process and Media and Information Literacy in Thailand.	MIL

หมายเหตุ MIL หมายถึง การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ
IL หมายถึง การรู้สารสนเทศ
ML หมายถึง การรู้เท่าทันสื่อ
MIDL หมายถึง การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล

ผลการวิจัย

1. สภาพทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

1.1 ผลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังไม่พบการวิจัยกับกลุ่มนักเรียนระดับอุดมศึกษาในภาพรวมของประเทศไทย แต่พบการสำรวจทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประชาชนไทย ที่มีนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง และมีการรายงานผลการสำรวจจำแนกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างสถานภาพนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศอยู่ในระดับดี หากพิจารณาสมรรถนะย่อยพบว่า สมรรถนะย่อยที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือสมรรถนะด้านการนิยาม ส่วนสมรรถนะย่อยที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือสมรรถนะด้านการมีส่วนร่วมซึ่งอยู่ในระดับพื้นฐาน (Office of the National Digital Economy and Society Commission and National Statistical Office, 2023)

1.2 การศึกษาเฉพาะสภาพทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบการศึกษากับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตวิทยาลัยเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Tongrak, 2019) นักเรียนระดับอุดมศึกษา

ในเขตภาคเหนือ (Chaitep & Chanvichai, 2020) นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร (Janwitichano, 2021) และนักศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (Noimart et al, 2023) ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีทักษะการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกันไปตามความแตกต่างของกลุ่มนักศึกษาที่มีทั้งในระดับดีมาก ระดับมาก และระดับปานกลาง โดยตัวแปรผลการเรียนหรือคะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลให้นักศึกษามีระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่แตกต่างกัน

1.3 การศึกษาเฉพาะสภาพทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบการศึกษากับนักศึกษาเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือ (Khamsoombat, 2019) และนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (Useangthong, Techataweewan & Prapinpongsakorn, 2019) ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวแตกต่างกันเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแตกต่างกัน ดังนี้

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาคเหนือส่วนใหญ่มีระดับการรู้สารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 2 นักศึกษามีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์มีทักษะการรู้สารสนเทศโดยรวมในระดับปานกลาง โดยมาตรฐานที่นักศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมาตรฐานที่ 1 ความสามารถในการกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้ (ระดับปานกลาง) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือมาตรฐานที่ 3 ความสามารถในการประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณและสามารถบูรณาการสารสนเทศที่คัดเลือกไว้แล้วสู่ระดับฐานความรู้เดิมและระบุนิยามของตนได้ (ระดับน้อย) และผลการเรียนที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับระดับทักษะการรู้สารสนเทศที่แตกต่างกัน

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

2.1 ด้านนโยบายของรัฐ กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวดอาจส่งผลต่อการวิพากษ์วิจารณ์สื่อ (Kularb, 2020) ประเทศไทยมีกฎหมายที่อาจส่งผลให้ประชาชนไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์สื่อซึ่งอาจส่งผลให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ได้พัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในตัวชี้วัดการสร้าง (Creation) ตัวชี้วัดย่อย การสร้างสรรค์ การสื่อสาร การมีส่วนร่วม และการเฝ้าสังเกต

2.2 ด้านแหล่งสารสนเทศ สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งหรือบางพื้นที่ขาดสถานที่และการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา (Khamsoombat, 2019)

2.3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สืบค้นข้อมูล) นักศึกษาระดับอุดมศึกษาบางคนขาดคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการสืบค้นสารสนเทศที่ส่งต่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา (Khamsombat, 2019)

2.4 ด้านบุคลากรให้บริการสารสนเทศ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา ได้แก่ อาจารย์ บรรณารักษ์ และนักวิชาการคอมพิวเตอร์ บางรายไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศให้กับนักศึกษาและบางรายขาดความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา (Khamsombat, 2019)

2.5 ด้านนักศึกษา การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Khamsombat, 2019; Kularb, 2020)

ปัญหาด้านนโยบายของรัฐในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาอาจเกิดจากการขาดนโยบายในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสาขาวิชาและขาดการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศในภาพรวม เพราะนโยบายส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาทักษะเฉพาะด้านข่าวปลอมและเน้นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาและนักวิชาชีพวารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์ หรือเน้นที่กลุ่มเด็กและเยาวชน

3. แนวโน้มการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

3.1 ด้านการกำหนดนโยบายของรัฐ ในระหว่างปี 2562-2566 พบว่าหน่วยงานของรัฐในประเทศไทยหลายหน่วยงาน ได้จัดกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา การดำเนินกิจกรรมครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง และนักวิชาชีพ ซึ่งถือได้ว่ามีนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมาย การจัดกิจกรรมหรือโครงการ (Kularb, 2020) ได้แก่

3.1.1 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจัดตั้งหน่วยงานศูนย์การต่อต้านข่าวปลอม และได้จัดสัมมนาเรื่อง การต่อต้านข่าวปลอม ในเดือนกันยายน 2562 ซึ่งช่วยส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ให้กับนักศึกษาวารสารศาสตร์และนิเทศศาสตร์

3.1.2 สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transactions Development Agency: ETDA) เผยแพร่คู่มือการรู้ดิจิทัลสำหรับเยาวชนและผู้สูงอายุ

3.1.3 การจัดการประชุมระดับนานาชาติในเดือนมิถุนายน 2562 ในหัวข้อ “ข่าวปลอม” ซึ่งผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาชีพได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับการต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล

3.1.4 กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดโครงการต่อต้านข่าวปลอม และร่วมมือกับองค์การยูเนสโก เพื่อปรับปรุงและดำเนินการจัดทำเอกสารเสนอข่าว “ข่าวลวง” และข้อมูลบิดเบือน: คู่มือเพื่อการศึกษาและอบรมด้านวารสารศาสตร์ เข้าถึงได้จาก <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372137>

3.1.5 การจัดค่ายเยาวชนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในปี 2563 ให้กับนักศึกษาสาขาวิชาวารสารศาสตร์และนิเทศศาสตร์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ 10 แห่ง โดยได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือค้นหาบนอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคม

3.1.6 สถาบันสื่อเด็กและเยาวชนและภาคีเครือข่ายให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการสอนและสื่อการอ่านที่เกี่ยวข้องกับการรู้ดิจิทัลและสื่อ

3.1.7 การนำการศึกษาและนโยบายการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไทยมีการนำไปใช้ในการศึกษาในระบบอย่างเป็นทางการ

3.2 ด้านการจัดการการเรียนรู้ การสอนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยเน้นการสอนการสืบค้นสื่อและสารสนเทศ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์และการแสดงออกของผู้เรียน สนับสนุนให้ผู้เรียน มีการบูรณาการและมีปฏิสัมพันธ์ สนับสนุนให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นของสังคมแห่งประชาธิปไตย เน้นย้ำว่าสื่อเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมด้วยความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นผู้แทนของสังคมและแนะนำให้ผู้เรียนประยุกต์ทักษะ ความเชื่อ และประสบการณ์ในการสร้างเนื้อหาสื่อ (Tukphima, 2023)

การจัดการการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาเพื่อช่วยพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศควรใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ในรายวิชา การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน และใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การสอนโดยใช้สื่อดิจิทัล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา

3.3 ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา การจัดการการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการรู้ สารสนเทศของนักศึกษาตามคุณลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา ระดับผลการเรียนหรือเกรดเฉลี่ยสะสม และสาขาวิชาเฉพาะของนักศึกษา

อภิปรายผล

1. สภาพทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในภาพรวมอยู่ในระดับดี หากพิจารณาสมรรถนะย่อย พบว่า สมรรถนะย่อยที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ

สมรรถนะด้านการนิยาม ส่วนสมรรถนะย่อยที่มีคะแนนน้อยที่สุดคือสมรรถนะด้านการมีส่วนร่วมซึ่งอยู่ในระดับพื้นฐาน

การที่นักศึกษามีระดับทักษะสมรรถนะย่อยด้านการนิยามมากที่สุดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิยามเป็นความสามารถแรกที่ต้องเข้าถึงและใช้สื่อและสารสนเทศ การนิยามหมายถึงความสามารถของบุคคลในการกำหนดความต้องการข้อมูลและสารสนเทศที่ต้องการ รวมถึงการกำหนดรูปแบบ วิธีการ เครื่องมือ และกระบวนการ เพื่อค้นหาและเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้ (UNESCO. Communication and Information Sector, 2013) เมื่อนักศึกษาสามารถกำหนดความต้องการ สื่อและสารสนเทศของตนเองได้ ทั้งหัวข้อ ประเภท ลักษณะของสื่อสารสนเทศที่ต้องการ ตลอดจนสามารถกำหนดแหล่งและเครื่องมือที่ใช้ในการเข้าถึงสื่อและสารสนเทศที่ตรงกับต้องการได้ จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการเข้าถึงและใช้สื่อและสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่นักศึกษามีระดับทักษะด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับพื้นฐานเนื่องมาจากการมีส่วนร่วม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมีส่วนร่วมกับผู้ให้บริการสื่อและสารสนเทศ เพื่อแสดงความคิดเห็นของตน โดยเคารพซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่างทางความคิดหรือมุมมอง อย่างมีประชาธิปไตย และมีจริยธรรม (UNESCO. Communication and Information Sector, 2013) การที่นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยในด้านนี้น้อยที่สุดอาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในประเทศไทยมุ่งเน้นการสืบค้น ประเมิน และเข้าถึงสื่อและสารสนเทศ ยังไม่ได้มุ่งเน้นการแสดงความคิดเห็นกับผู้ให้บริการสื่อและสารสนเทศ อีกทั้งยังมีกฎหมายบางประการที่ส่งผลให้บุคคลในสังคมมีความระมัดระวังสูงในการวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานหมิ่นประมาท และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสื่อ เป็นต้น

แต่เมื่อจำแนกตามมหาวิทยาลัยและสาขาวิชาของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแตกต่างกันไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา ได้แก่ สาขาวิชาของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาสาขาวิชาต่างกันมีการเรียนรายวิชาที่ต่างกัน และนักศึกษบางสาขาของบางสถาบันผ่านการเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้นักศึกษามีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่แตกต่างจากนักศึกษาสาขาอื่น เช่น นักศึกษาสาขาวารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์ อาจได้เรียนวิชาการรู้เท่าทันสื่อ และบางสถาบันเปิดสอนวิชาการรู้เท่าทันเป็นวิชาบังคับและวิชาเลือกให้กับนักศึกษา

2. ปัญหาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ปัญหาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือกฎหมายและระเบียบข้อบังคับบางประการที่ส่งผลให้ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี สอดคล้องกับประเทศมาเลเซียที่พบปัญหานี้เช่นกัน แต่แตกต่าง

จากประเทศญี่ปุ่นที่ให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ยกเว้นการกล่าวถึงเชื้อชาติและชาติพันธุ์ที่ไม่เหมาะสมในระดับโรงเรียน (Kularb, 2020)

ปัญหานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยบางรายขาดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข เช่น การจัดให้มีคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ช่วยในการสืบค้นสารสนเทศ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา และทักษะที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น ทักษะการเขียนโปรแกรมและสมรรถนะทางดิจิทัล (Kularb, 2020)

ปัญหาการขาดการให้ความสำคัญและการขาดความรู้ความเข้าใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาอาจเกิดจากการมีการใช้นิยามและกรอบการประเมินทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาที่แตกต่างกันไป เนื่องจากมีหลายทฤษฎีให้เลือกใช้ อาจแก้ปัญหาโดยเลือกใช้นิยามและกรอบการประเมินในระดับชาติ เช่น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือจากองค์การที่ระดับนานาชาติ เช่น ยูเนสโก รวมถึงการขาดการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศให้กับครูในระดับการได้รับการรับรอง โดยทั่วไปมีเพียงการศึกษาด้วยตนเองและการประชุมเชิงปฏิบัติการในระยะสั้น ซึ่งอาจเพิ่มภาระงานให้กับครู (Kularb, 2020)

3. แนวโน้มในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คือ อาจารย์ควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย โดยการออกแบบการจัดการเรียนการสอนควรออกแบบขึ้นให้เฉพาะกับนักศึกษาในกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากนักศึกษาศาสนาต่างกัน สาขาวิชาต่างกัน และผลการเรียนต่างกันมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับหลักการสำคัญในการพัฒนากรอบสมรรถนะสู่การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของผู้เรียน ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะนั้น ผู้สอนต้องวิเคราะห์เนื้อหาสาระ มโนทัศน์และทักษะสำคัญของศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ (Child and Youth Media Institute, 2020) การออกแบบหัวข้อในการสอนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไม่ควรเน้นเฉพาะการสืบค้นและการสร้างสื่อและสารสนเทศ แต่ควรครอบคลุมประเด็นผลกระทบของจริยธรรมและจิตวิทยาในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการประเมินเนื้อหาสื่อ (Kularb, 2020)

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไม่ได้เป็นวิชาบังคับในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย บางสถาบันเปิดสอนวิชาการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศให้กับนักศึกษาเฉพาะสาขา เช่น นักศึกษาศาสนา นิเทศศาสตร์ หรือมีการบูรณาการเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในรายวิชาต่าง ๆ แตกต่างจากประเทศฟิลิปปินส์ที่มีการกำหนดให้มีการบูรณาการการเรียนการสอนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศอย่างเป็นทางการในหลักสูตรในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยม ส่วนในประเทศไทยมีการบูรณาการการเรียนการสอน

รู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการปรับปรุงหลักสูตรและตำราเรียนในระดับชาติ (Kularb, 2020)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ บรรณารักษ์ และนักวิชาการคอมพิวเตอร์ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะย่อยด้านการมีส่วนร่วม
2. สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งควรกำหนดนโยบาย แผนงาน หรือโครงการในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละสถาบัน
3. อาจารย์ควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นที่การเรียนรู้แบบผสมผสาน และการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา และบรรณารักษ์ ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาได้แก่ การจัดให้มีอุปกรณ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับการสืบค้นสารสนเทศให้กับนักศึกษาอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. การศึกษาระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาโดยใช้แบบทดสอบวัดระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. การพัฒนาแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- Announcement of the Higher Education Standards Committee Regarding Details of Learning Outcomes According to the Higher Education Qualification Standards 2022. (2022, 9 September). *The Royal Gazette*. Vol.139 Section 212 ง. pp.35 – 36. (In Thai)
- Bhornchareon, S., Prapinpongsakorn, S., & Techataweewan, W. (2019). Documentary analysis for identifying the factors influencing information literacy among Thai undergraduate students. *E R P A International Congresses on Education* (pp. 99 - 103).
- Chaitep, T. & Chanvichai, K. (2020). A study on media literacy in university students in Northern. *Journal of Business, Economics and Communications*, 16(2), 97 – 106. (In Thai)
- Child and Youth Media Institute. (2020). *Indicators of Media Information and Digital Literacy for Democratic Citizen* (ตัวบ่งชี้การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลระดับบุคคลเพื่อ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย). Retrieved 18 June 2024, from <http://cclickthailand.com/wp-content/uploads/2020/07/ตัวบ่งชี้สสย-ฉบับสมบูรณ์-15- มีนาคม-ดร.อุษา-บั๊กกินส์.pdf> (In Thai)
- Hussakhun, D. & Sirichote, P. (2020). Information literacy of undergraduate student at Rajabhat University in Northeast region. *Journal of Graduate School*, 17(76), 238 – 244. (In Thai)
- Janwitchano, S. (2021). *Online social media literacy skills of undergraduates in autonomous university in Bangkok*. (Master thesis of Arts, Information Studies). Srinakharinwirot University, Bangkok. (In Thai).
- Khamsombat, K. (2019). *Information literacy and perceive self-efficacy of student Rajabhat*

- University northeast*. Maha Sarakham: Computer Department, Faculty of Science and Technology Rajabhat Maha Sarakham University. (In Thai).
- Kularb, P. (2020). Thailand. In Masato Kajimoto, Misako Ito, and Ming-Kuok Lim (editor), *Media and information literacy in Asia*. (pp. 27-43). France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization and UNESCO Office in Bangkok.
- Namsomboon, S. (2019). A Study on media Information and digital literacy of pre-service teachers. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(3), 978 – 997. (In Thai).
- Network project to promote learning management for regular teachers and student teachers in Udon Thani Province to develop competency in media, information and digital literacy to build student citizenship. (2020). *A guide to developing media, information and digital literacy competencies to build student citizenship*. Retrieved 18 June 2024, from <http://cclickthailand.com/> คู่มือการพัฒนาสมรรถนะ (In Thai)
- Noinart, N., et al. (2023). *Media literacy skills of undergraduate students Faculty of Humanities Srinakharinwirot University*. Bangkok: Students Faculty of Humanities Srinakharinwirot University. (In Thai)
- The Office of the National Digital Economy and Society Commission and National Statistical Office. (2023). *Media and information literacy and digital literacy summary survey report Thailand 2023*. Retrieved 18 June 2024, from <https://www.onde.go.th/assets/portals//files/2566~1.PDF> (In Thai)
- Tongrak, P. (2019). Media literacy skills, code of conduct and mental health of first-year students of undergraduate programs at Kasetsart University. *Journal of Social Science & Hum*, 45(1), 200-228. (In Thai)
- Tukphima, S. (2023). Learning management process and media and information literacy in Thailand. *Technium Social Sciences Journal*, Vol. 33, 249-263.
- UNESCO. Communication and Information Sector. (2013). *Global media and information literacy assessment framework: Country readiness and competencies*. Retrieved 18 June 2024, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000224655>.
- UNESCO IITE. (n.d.). *Media and information literacy*. Retrieved 18 June 2024, from <https://iite.unesco.org/mil>.
- Useangthong, L., Techataweewan, W., & Prapinpongakorn, S. (2019). Evaluation of

information literacy skills among undergraduate students of Bunditpatanasilpa institute. *TLA Research Journal*, 12(1), 13 – 28. (In Thai)

Yodsin, N. (2019). A development of blended learning model based on cooperative learning using resource-based learning to develop media literacy skill of education program students of Nakhon Pathom Rajabhat University. *Journal for Social Science Research*, 10(2), 168-180. (In Thai)